

Indonesië

OOK AMBASSADEUR LAMBERT GRIJNS MOET ZIJN DRINK- WATER OPPOMPEN

In Lambert Grijns heeft Nederland sinds kort een waterdeskundige als ambassadeur in Indonesië. Hij gaat niet zonder meer mee in de roep om grote infrastructurele oplossingen om overstromingen en bodemdaling in Jakarta en andere delen van het land te beteugelen. “Dat is niet altijd de oplossing.”

TEKST BERT WESTENBRINK | BEELD ISTOCKPHOTO

Op de eerste dag van dit jaar liep een groot deel van Jakarta onder water. Tientallen mensen kwamen om het leven en tienduizenden mensen vluchtten.

De hoofdstad van Indonesië is een laaggelegen stad in een alluviale vlakte en heeft in het regenseizoen van november tot en met februari elk jaar te maken met overstromingen. Maar de vloed op 1 januari was extreem, nadat er in één nacht een recordhoeveelheid regen was gevallen.

Zo begon het jaar als een waarschuwing. De worsteling met het water zal in de miljoenenstad op Java alleen maar toenemen door klimaatverandering en zeespiegelstijging. Tot dusverre zijn het vooral de overstromingen door rivieren die voor problemen zorgen, zegt Lambert Grijns. Hij is sinds vorig jaar september de Nederlandse ambassadeur in Indonesië en werd meteen met de neus op de feiten gedrukt. Nadat hij zijn intrek had genomen in zijn woning in Jakarta, vroeg hij: waar komt mijn drinkwater vandaan? Antwoord: dat wordt opgepompt.

Het antwoord stemde Grijns niet vrolijk. "Ik betaal een soort van belasting over het grondwater dat ik oppomp. Maar ik wil als verantwoorde burger graag een aansluiting op de drinkwaterleiding. Maar dat kan niet. En dat geldt voor miljoenen andere mensen."

Oppompen betekent grondwateronttrekking en dat is een belangrijke oorzaak van de bodemdaling in de stad. Door het onttrekken van grondwater aan watervoerende lagen worden fijne sedimentlagen samengeperst en daalt het maaiveld. De daling bedraagt op jaarbasis gemiddeld 7,5 centimeter, met in sommige kustgebieden uitschieters tot 17 centimeter. Een proces dat in de jaren zeventig van de vorige eeuw is begonnen en inmiddels heeft geleid tot een daling van >

“Overstromingen hebben niet alleen te maken met bodemdaling, ze hebben ook een relatie met waterkwaliteit”

‘De Nederlandse watersector mist de turn key-aanpak en het risicodragende element in de financiering’

Cora van Nieuwenhuizen

HANDELSMISSIE: 1,2 MILJARD EURO AAN DEALS

Nederlandse bedrijven sloten vorige maand tijdens het staatsbezoek aan Indonesië de nodige deals. Die hadden een waarde van zo'n 1,2 miljard euro, aldus de rijksoverheid.

De handelsmissie richtte zich op vier sectoren: agrifood, gezondheidszorg, kust- en waterbeheer en afvalmanagement (circulaire economie) en watertechnologie.

Bedrijven sloten ongeveer 25 akkoorden, variërend van memorandums van overeenstemming en intentieverklaringen tot contracten. Minister Cora van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat ondertekende de verlenging van de watersamenwerking met de minister van Publieke Werken, die onder andere gaat over de aanleg en versterking van de kustbescherming om Jakarta en andere steden op Java te beschermen tegen wateroverlast.

Nederlandse waterprofessionals verkenden samen met Indonesische partijen mogelijkheden op het gebied van Nature Based Solutions (Noordkust van Java) en River Basin Management (Oost-Java). Bij dat laatste gaat het zowel om de verbetering van de waterkwaliteit als om het beperken van overstromingen.

4 tot 5 meter. Dat proces gaat door, hoewel de snelheid volgens de prognoses afneemt.

Bodemdaling

De bodemdaling wordt als een even grote bedreiging voor de stad gezien als de overstromingen. Een adequaat drinkwater-net zou flink bijdragen aan het terugdringen van de grondwateronttrekking, maar 40 procent van de inwoners van Jakarta heeft geen aansluiting. Grijns gaat er niet helemaal in mee als wordt gezegd dat de overheid het hier laat liggen.

“Je kunt makkelijk zeggen dat de overheid het niet goed doet. Maar Jakarta is een grote stad, een agglomeratie met 30 miljoen inwoners en ontzettend veel problemen. En dit is een van de uitdagingen die groot zijn. Vanuit de invalshoek van watertechnologie is het logisch dat hier je prioriteit ligt, maar je hebt ook afval, energievoorziening, je hebt huisvesting en dat is een grote uitdaging voor de stad. Er zijn ook mensen die klagen over luchtvervuiling of over verkeer. Op al deze terreinen is de overheid voornemens om de problemen aan te pakken, alleen gebeurt dat op het ene vlak sneller, zoals openbaar vervoer, dan het andere, zoals drinkwatervoorziening. En natuurlijk zou de overheid op dit laatste punt nu moeten doorpakken!”

Grijns bekijkt het waterbeheer in de stad met een zekere deskundigheid. Als afgestudeerde planoloog aan de Universiteit van Amsterdam werkte hij als assistent in opleiding (aio) aan de TU Delft aan een proefschrift over integraal waterbeheer, met name op het gebied van stroomgebiedbeheer en schreef er als co-auteur een boek over. Eerder liep hij stage bij ingenieursbureau Haskoning in Bandung en deed onderzoek naar erosiegevoelige steile gronden. Daar komt bij: de ambassadeur kent het land. Hij werd er geboren (Bogor) en woonde er de eerste acht jaar van zijn leven.

Eervol

Nu is hij terug. Tot zijn genoegen. “Het is eervol dat ik hier mag zijn”, zegt hij. “Ik

denk dat ik het land ook iets beter begrijp.” Dat alles maakt dat hij zicht heeft op oorzaak en gevolg en zich kan inleven in de aanpak. Hij gaat niet zonder meer mee in de roep om grote infrastructurele oplossingen. “Dat is niet altijd de oplossing.” Oorzaak van de overstromingsproblemen moet ook worden gezocht in het gedrag van de burgers en het beheer in het hele stroomgebied, aldus de ambassadeur. “Je hebt drie kwesties”, zegt hij. “Bodemdaling, overstroming uit zee en wat veel aan de orde is: overstroming door rivieren. Dat is al heel lang het geval en heeft niet per se met de bodemdaling te maken. Dat heeft ook een relatie met waterkwaliteit. Als je de gemalen niet goed schoonhoudt, als je niet zorgt dat de rivieren worden uitgebaggerd, de afvoerkanalen niet schoon worden gehouden, dat de troep en de karkassen er niet uit worden gehaald, dan krijg je een minder snelle afvoer. Je hebt nu de zogeheten *orange army*, dat zijn mensen in oranje pakken, en die doen heel belangrijk werk door de afvoerkanalen en rivieren schoon te houden. Daar is een enorme slag in gemaakt.”

Er is ook sprake van een stroomgebiedproblematiek, zegt de ambassadeur. “Je hebt het bovenstroombeheer, denk aan de plantages in de regio Bogor, die soms verwaarloosd zijn, waardoor erosie optreedt. Als het water bovenstrooms snel kan weglopen, dan heb je benedenstrooms een probleem. En dan heb je de bestrating overal in de stad. In Nederland heb je hetzelfde probleem met de opkomst van tegels in de tuinen, dat zie je hier met beton en asfalt.”

Kustlijn

Andere dreiging voor de megastad is overstroming vanuit zee. Om de kustlijn overstromingsbestendig te maken wordt met het National Capital Integrated Coastal Development (NCICD) ingezet op een omvangrijke kustbescherming. Het in 2014 gelanceerde ambitieuze en dure Garuda-project is gesneuveld, nu wordt met -opnieuw- Nederlandse inbreng van adviesbureaus ingezet op een meer realistische

'Als het water bovenstrooms snel kan weglopen, dan heb je benedenstrooms een probleem'

zeewering, die een deel van de kwetsbare baai afsluit, maar, zo lang als het kan, ook ruimte laat voor de lokale visserij. Grijns noemt het een simpele variant van de Oosterscheldedam, 'een dam die je op termijn kunt afsluiten'.

"Maar we focussen nu erg op Jakarta. Als je kijkt naar een stad als Semarang, de vijfde stad van het land op Midden-Java, en naar die hele kust daar, dan heb je het over vergelijkbare problemen: kustbescherming, drinkwater, drainage. In sommige gebieden zie je dat het veen inklinkt door versnelde waterafvoer. Daar zie je heel geconcentreerde inspanningen van Nederlandse bureaus, met projecten die ook worden uitgevoerd - ik geloof wel tien. In zo'n stad met meer overzichtelijke proporties dan het enorme Jakarta zie je dat je door samenwerking tussen de verschillende bureaus, de overheid, maar ook met financiering van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland meer snelheid kunt maken. Dat vind ik een mooi voorbeeld van een geïntegreerde aanpak."

"De ambassade heeft hier gedurende de afgelopen jaren een belangrijke stimulerende en coördinerende rol gespeeld. Met inzet van een op de ambassade gestationeerde waterdeskundige en door de Nederlandse overheid betaalde experts binnen het ministerie van Openbare Werken. Verder hebben wij als ambassade heel veel contact onderhouden met alle verschillende partijen binnen de overheid. Met als doel Nederlandse bedrijven goed te positioneren en zo goed mogelijk op de hoogte te blijven."

Private financiering

De ambassadeur zegt dat de private financiering van projecten in Indonesië de belangrijkste uitdaging is voor de Nederlandse watersector. Aziatische concurrenten leveren met privaat kapitaal turn key-projecten. "Japanners en tegenwoordig ook de Chinezen die eigen aannemers laten opdraven voor hele grote programma's en van design tot beheer alles in eigen hand houden. Wij missen die turn key-aanpak en het risicodragende element in de financiering. Dat is echt een aandachtspunt voor de Nederlandse watersector. We zijn heel goed in het plannen maken, de design kant, maar als het aankomt op de uitvoering, halen we niet een even groot deel van de koek binnen."

En kansen zijn er genoeg, aldus de ambassadeur. "Indonesië is de kleinste van de drie reuzen in Azië, maar het is wel een reus. De ambitie is om 2045 de vierde of vijfde economie van de wereld te worden. Dat gaat met ongelooflijk grote investeringen gepaard. Niet alleen op Java, maar ook op andere eilanden: havens, drinkwater, rioleering, afval, hernieuwbare energie, drainage. En ik kan me voorstellen dat er bedrijven zijn die een drinkwaternet in Jakarta willen aanleggen en dan voor 30 jaar een vergunning krijgen om de belasting voor drinkwater te mogen innen. Zo gebeurt dat hier in Jakarta heel veel. Het risico is voor de investeerder."•

Lambert Grijns (1962, Bogor) is getrouwd en heeft drie kinderen. Hij werd in het najaar van 2019 aangesteld als ambassadeur in Jakarta. Hij was eerder plaatsvervangend ambassadeur in Kigali, Rwanda (2001-2005) en San José, Costa Rica (2005-2007) en ambassadeur in Managua, Nicaragua (2008-2011). Grijns werkte van 2011 tot 2019 in verschillende functies op het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag.